

“IK BEN EEN KWETSBAAR MENS”

Hij komt over als de vrolijke Frans van de Katholieke Kerk. Priester Antoine Bodar heeft al heel wat heilige huisjes omver getrapt. Maar achter dat blije gezicht, schuilt een man met een sterk depressieve inslag. “Tobben doe ik wel thuis, ik geef de buitenwereld liever iets positiefs mee.”

Het lijkt wel alsof u in een bibliotheek woont. Hoeveel boeken heeft u eigenlijk?

“Iemand heeft het een keer uitgerekend, ik geloof dat het er iets van 15.000 zijn, maar ik weet het niet zeker. Ik ben heel slecht in rekenen en meten.”

Heeft u ze allemaal gelezen?

“Gebruikt, allemaal gelezen kan niet, dan zou je meer levens moeten hebben.”

Waarom wil een jongetje van zes priester worden?

“Vanaf het moment dat ik als kind werd meegenomen naar de kerk was ik ervan onder de indruk. U moet weten, ik ben een estheet, dus al die schoonheid, de muziek, liturgie, bloemen, kaarsen en wierook hebben mij bijzonder aangesproken. Dat zal wel het uitgangspunt zijn geweest.”

Een zesjarige estheet.

“Ja. Vindt u dat raar? Ik niet hoor. Daar komt bij dat ik een zekere aanleg tot bidden had. Dat naar binnen keren beviel me. Er waren zondagen dat ik de hele dag in de kerk zat.”

Was u leergierig op school?

“Ja, ik was vaak de eerste van de klas. Maar ik ben op middelbare school behoorlijk mislukt. Ik was te dom voor het gymnasium, werd mij toen verteld.”

Was dat terecht?

“Nee, dat is later wel gebleken. Maar ja ik was een dromer, had heel andere prioriteiten dan de mensen om me heen. Ik kan mij herinneren dat een leraar op school een keer vroeg: “Antoine, wanneer ga je nou eens wat doen?”. Ik was diep beledigd want ik dacht dat ik altijd al wat deed, ik was immers aan het dromen. Maar woordjes leren en wiskundesommen maken of al die flauwekul meer, dat vond ik allemaal niet belangrijk.”

Vond u het erg dat u van het gymnasium af moest?

“Ja, heel erg. Het heeft me ook ernstig achterop gebracht toen, omdat ik daadwerkelijk begon te geloven dat ik een domme jongen was. Komt nog eens bij dat ik ook niet goed in de maatschappij functioneerde, ik was geen ravottende gymnasiast zal ik maar zeggen, leefde vrij geïsoleerd. Uiteindelijk was mijn vader heel kordaat en zei: “Die jongen moet gaan werken, daar wordt ie weerbaar van”. Zo ben ik terecht gekomen bij uitgeverij Meulenhoff en ging ik 's avonds naar de HBS waardoor ik helemaal geen tijd meer had om te dromen.”

Met dat studeren is het behoorlijk goed gekomen.

“Ja, na mijn staatsexamen gymnasium heb ik aan een stuk door gestudeerd. Theologie, filosofie, literatuurwetenschap, kunstgeschiedenis. Maar dat klinkt indrukwekkender dan het is hoor, het heeft immers allemaal wel met elkaar te maken.”

Bagatelliseert u uw prestaties nu niet een beetje?

“Neuh, het is een kwestie van het ene boek openen en het andere dicht doen. Bovendien had ik veel tijd. Ik maakte wat tv-programma's maar werkte freelance.”

U bent ook les gaan geven op diverse universiteiten. Was u daar goed in?

“Met enige onbescheidenheid durf ik te zeggen van wel. Mijn uitgangspunt is altijd niet zo zeer de overdracht van kennis geweest maar meer de algemene vorming. Ik vaak tegen studenten gezegd: “Stel dat u straks geen baan kunt vinden en bij C&A Brenninkmeijer aan de slag moet, hebt u toch een prachtige opleiding gehad. En daar gaat het om.””

Wanneer kwam de priesterroeping weer bovendrijven?

“Die heeft mij eigenlijk nooit verlaten, al heb ik hem wel een tijdje begraven. Maar tijdens al mijn studies heb ik mij veel met de middeleeuwen bezig gehouden en dat maakte in mij zo'n diepe heimwee wakker dat ik in 1985 besloot mij weer tot het priesterschap te wenden.”

U bent binnen de Katholieke kerk bepaald niet met open armen ontvangen.

“Nee, ik ben erg tegengewerkt. Ik kwam op televisie, ik was docent aan de universiteit, ik publiceerde veel, waarom moest ik nou zo nodig priester worden was het idee. Ik bedoel: een priester had vroeger een zekere status in Nederland, maar dat beeld is verdwenen. Nu zien mensen een priester vaak eerder als iemand die niet goed bij zijn hoofd is. Waarom zou ik mijn geslaagde carrière opgeven voor zoiets? De kerk wantrouwd mijn goede bedoelingen.”

Waarom hebt u toch doorgezet?

“Ik kon niet anders, zoals Luther zegt. Al die tegenwerking vond ik kleinburgerlijk gedoe en daar ga ik niet voor opzij.”

U bent in uw carrière een aantal keer ontslagen.

“Ja. Dat komt doordat ik geen blad voor de mond neem.”

Dat doen wel meer mensen niet.

“Nou ja, de rode draad is denk ik mijn maatschappelijk onaangepast zijn. Ik ben bepaald geen afgezant van het poldermodel. Daar hangt mee samen dat ik een vrolijke manier heb om naar buiten te treden. Mensen denken altijd dat ik een zondagskind ben, dat alles mij komt aanwaaien en dat wekt jaloezie op. Maar ik ben helemaal geen zondagskind. Ik ben een wekdagskind. Ik moet hard werken voor alles wat ik doe.”

Waarom ziet niemand dat?

“Omdat ik het niet laat zien. In mijn leven heb ik forse periodes van diepe depressie gekend, maar als ik op tv verscheen merkte niemand daar wat van.”

U kunt het goed verbloemen.

“Ja, behoorlijk. Ook als ik weer eens midden in een rel stond, liet ik niet zien wat het met mij deed. Ik heb een keer in Trouw een open brief aan God geschreven en als gevolg daarop is er vanuit diverse kanten verschrikkelijk op mij gescholden. Op zo'n moment lijd ik daar onder, want ik ben een zachtmoedig type, maar ik liet niemand merken dat ik er van wakker lag. Mensen denken daardoor dat niets mij raakt en dat maakt ze jaloers. Dat is een reden geweest waarom ik bij de Krijtberg, een Amsterdamse kerk, ben weggestuurd. Ik had daar veel succes, deed mooie vieringen in het Nederlands, predikte, zong zelf, zag er redelijk goed uit. Dat werkte op de zenuwen bij bepaalde mensen.”

Alleen dat?

“Ja want men dacht dat ik daardoor te weinig inhoud had. Ik snap als man heel goed wat vrouwen meemaken wanneer ze worden uitgemaakt voor 'dat domme blondje'. Daar kan ik over meepraten.”

U werd gezien als het domme blondje van de Katholieke kerk.

“Nou ja, met al mijn studies was dat wat lastig, maar ik werd wel te frivol en te lichtvoetig bevonden.”

Waarom toont u uw zwaarmoedige kant niet wat meer?

“Dat doe ik in kleine kring. Ik ben niet echt gesloten. Over mijn grote depressie eind jaren negentig heb ik uitgebreid met mensen gepraat. Maar tobben doe ik wel thuis, ik geef de buitenwereld liever iets positiefs mee.”

Had die depressie iets te maken met wat er met u in uw carrière gebeurde of kwam het puur van binnen uit?

“Er waren drie oorzaken. Ten eerste dat ik er heel lang over heb gedaan voor ik eindelijk tot priester werd gewijd vanwege al die tegenwerking. Toen ik eenmaal gewijd was brak de hel los omdat bleek dat ik de voorkeur had met mannen te slapen in plaats van met vrouwen. Die rel heeft mij geweldig veel energie gekost. Het sloeg nergens op, ik was toen al zeven jaar celibatair en toch had iedereen het opens over mijn liefdesleven. Vervolgens werd ik in 1996 weggestuurd bij de Krijtberg én hield

mijn lesgeven aan de Universiteit van Leiden op, puur omdat het vak dat ik gaf werd afgeschaft. Met name dat laatste, twee keer achter elkaar ontslagen worden, heeft mij een dreun gegeven.”

En toen?

“Ik wilde een tijdje voor mezelf niet toegeven dat ik depressief was, wilde gewoon blijven functioneren, maar op een gegeven moment kon ik er niet meer omheen. Op het moment dat door diverse psychiaters was vastgesteld dat ik echt zwaar depressief was, werd het eerst nog erger, maar uiteindelijk ben ik er na enkele jaren uitgekomen.”

Heeft u wel eens gedacht: ‘Dit gaat nooit over’?

“Nee, want als je echt depressief bent, denk je niet eens zo ver voor uit. Het heeft een uitzichtloze weg geleken maar omdat ik zoiets rond mijn twintigste ook al had meegemaakt, wist ik dat het voorbij kon gaan.”

Weet u waar die depressies ten diepste vandaan komen?

“Ik heb een melancholisch temperament. Zo lang alles in mijn leven in evenwicht blijft, red ik het wel, maar als ik te maken krijg met grote veranderingen en stress, kan ik dat blijkbaar niet aan.”

U klinkt heel beschuldigend als u zegt dat u bent tegengewerkt omdat men jaloers op u was. Heeft u zelf geen fouten gemaakt?

“Natuurlijk wel. Ik uit mij niet altijd handig en ik snap best dat mensen soms denken: ‘Kan die Bodar niet even zijn mond houden?’.”

U speelt uw critici ook in de kaart door open brieven aan God te schrijven of voor een Postbankreclame bij Jan Mulder achterop de scooter te gaan zitten.

“Wat die open brief betreft: ik vond dat dat zin had, het was niet bedoeld als provocatie.”

En wat is de zin van leningen aanprijzen van de Postbank?

“Ik wilde aangeven dat ook ik als priester midden in het leven sta. Bovendien kankert Jan Mulder altijd zo op het geloof dat het mij geweldig leek uitgerekend met hem samen in zo’n spot te zitten. En daarnaast heb ik mijn salaris voor die spot, 60.000 euro, kunnen doneren aan de Sint Jan in Den Bosch. Prachtig toch?”

Vindt u het niet vervelend dat er dan toch weer zoveel gedoe rondom u is?

“Dat had ik voorzien. Ik ga niet iets nalaten omdat mensen boos worden, dan kun je beter een grijze muis worden.”

Zijn er beslissingen in uw carrière waar u spijt van hebt?

“Ik heb er spijt van dat ik niet eerder ben gaan schrijven want dat doe ik erg graag. En dat ik mijn studie rechten niet heb afgemaakt. Ik had graag meer van juridische zaken geweten, dat maakt een mens onafhankelijk.”

Hoe bedoelt u dat?

“Veel weten over recht kan je weerbaarheid vergroten. Dat zou ik prettig vinden. Ik ben geen weerbare man.”

U bent eerder een kwetsbaar mens

“Ja. Ik ben een zeer kwetsbaar mens.”

U heeft een paar grote crises doorgemaakt, maar leeft noodgedwongen alleen vanwege het celibaat. Mist u wel eens de steun van een relatie?

“Ja. Ik leef nu 21 jaar celibatair maar heb daarvoor ook het andere gekend. Ik weet wat het is om de warmte van iemand anders te ontvangen. Een anekdote: op een gegeven moment stelde mijn psychiater, een oude Joodse dame van 80, mij dezelfde vraag en vervolgens merkte zij op: “Nou als, je die warmte zo mist, begin dan eerst maar met dominee worden, in plaats van priester.”. Dat ik daarvoor een ander geloof zou moeten aannemen, leek haar geen probleem, haha.”

Heeft u op heel ongelukkige en eenzame momenten nooit overwogen het celibaat op te geven en te besluiten: ik ga lekker samen met iemand oud worden?

“Nee. Niet zo zeer omdat ik nou zo erg in het celibaat geloof, maar ik heb het nu eenmaal beloofd. En ik ben mij er zeer bewust van dat ik, doordat ik veel naar buiten treed, een grote verantwoordelijkheid draag. Als ik morgen het celibaat er aan geef en met iemand ga wonen, kwets ik veel mensen voor wie ik sta.”

Dat is nogal een verantwoordelijkheid,

“Ja, ik heb ook een grote verantwoordelijkheid. Ik moet een voorbeeld zijn, met alle kwetsbaarheid en fouten die ik heb.”

Dat dromerige dat u vroeger had, bent u dat ergens in uw leven kwijt geraakt?

“Nee, dat heb ik nog. Maar ik kan het beter in de hand houden. Ik zit echter een groot gedeelte van het jaar in Rome om te werken en te schrijven en daar kan ik heel goed wegdromen, moet ik zeggen. Met name door het landschap. Van Noord-Holland word ik altijd depressief, maar de heuvels van Toscane of Umbrië, die vind ik prachtig.

Bent u daar gelukkiger dan hier?

“Ja, veel gelukkiger.”

Waarom blijft u daar dan niet permanent?

“Daar zit ik echt in een celletje te studeren en hier heb ik het podium. Ik zou dat laatste niet kunnen missen.”

Wat is uw grootste ambitie nu?

“Het leven zo voltooien dat de Lieve Heer met mij tevreden is.”

En wanneer is hij dat?

“Dat weet je nooit. Ik denk eerlijk gezegd niet zo zeer in maatschappelijke ambities. Leven vanuit verdraagzaamheid, liefde gestalte geven, dat past meer bij me. Ik moet me simpelweg kwijten aan de taken die ik nu heb en proberen daarin gelukkig te zijn. Ik voel me bevoorrecht, hoor. Ik woon ook niet onaardig zoals u ziet.”

Zeg het niet te hard, want dan worden ze weer jaloers,

“Ja daar heeft u gelijk in, dat heb ik ook geleerd van een jongere collega van mij uit Leiden, met wie ik vaak op reis ging. Hij zei: “Ik praat nooit over mijn successen, dat maakt de mensen maar kwaad.” Dat vond ik een wijze les. Och, verder zie ik het wel. Ik vind het op zich mooi dat ik die leerkrug heb gekregen in Tilburg, maar dat is geen hoofdzaak. Ik ben tevreden met mijn leven en heb ook niet zo veel nodig. Ik vind het prettig in dit huis in Amsterdam te zitten en ik ben net van kamer veranderd in Rome. Op beide plekken zorg ik er, als echte estheet voor, dat het er goed uitzoet, dat het schoon is, dat ik geen kitsch om me heen heb, geen rommel. Ik heb liever niets in mijn omgeving dat iets wat lelijk is.”

Bent u wel eens bang dat die depressie terugkeert?

“Jawel, want die depressies hebben enorm veel impact gehad en ooit zelfs geleid tot een zelfmoordpoging, dus het heeft er nogal ingehakt. Overigens hebben ze mijn leven, al klinkt dat misschien gek, ook enorm verdiept. Ik ben tot de bodem van het bestaan gegaan, heb daar zelfs nog onder gezeten. Maar dat wil ik natuurlijk niet nog een keer. Ik weet dat ik daarom altijd moet opletten.”

Waarop?

“Dat ik niet te vermoeid raak bijvoorbeeld, want dat is een *trigger*. Als ik kortaf ga reageren is dat een teken aan de wand. Ook als ik geen telefoontjes meer kan verdragen en als ik neurotisch stapels papieren aldoor van de ene naar de andere kant van de tafel ga verplaatsen, weet ik: ik moet vroeg naar bed, de bel afzetten, de stekker uit de telefoon en tot mijzelf komen. Anders kan het fout gaan.”

Voelt u zich op zo'n moment niet heel zwak, iemand die het leven niet aan kan?

“Nee. Ik vind mezelf niet zwak. Ik ben zelfs vrij robuust, maar op een andere manier dan wat mensen doorgaans onder robuust verstaan. Ik heb mijzelf zeer goed leren kennen en handel daar naar. In wezen ben ik in zwakheid krachtig.”

Kader

3 tips

1. Slaap goed
2. Wees zorgvuldig
3. Wees wellevend. Met dat laatste bedoel ik dat je zoals het in het heilige schrift staat de ander altijd hoger moet achten dan jezelf. Je moet dus nooit op je werk denken: 'Dat is maar de derde poetsvrouw' ofzo. Ik heb in mijn carrière vaak mijn hoofd boven water weten te houden om ik een pact wist te sluiten met studenten, de koffiejuffrouw, mensen van de administratie. Zij zijn je uiteindelijk het meeste trouw.

Wie is Antoine Bodar?

Geboren: 28 juli 1944 in 's Hertogenbosch

Opleiding: Gymnasium A, Perswetenschappen (Universiteit van Amsterdam), Geschiedenis (Universiteit van Amsterdam), Rechtswetenschap (Universiteit van Amsterdam), Filosofie (Universiteit van Leiden), Kunstgeschiedenis (Universiteit van Leiden), Literatuurwetenschap (Universiteit van Leiden), Theologie (Katholieke Theologische Universiteit Utrecht en momenteel aan de Pontificia Universita Gregoriana in Rome)

Carrière: Na een baantje bij een uitgeverij begon Bodar in de jaren zestig als journalist te werken voor diverse radio- en televisieprogramma's. In 1978 werd hij docent Kunstgeschiedenis en Esthetica aan de Universiteit van Leiden. Na een korte tussenpoze van lesgeven aan de Open Universiteit, keerde hij terug naar zijn docentschap in Leiden wat hij tot 2003 heeft beoefent. In de tussentijd is hij ook priester geworden en werkte hij van 1992 tot 1996 in De Krijtberg in Amsterdam. Na zijn ontslag daar vertrok hij naar de Chr' geboorte in Amsterdam. In 1997 en 1998 was hij lid van de Priesterraad en in 2003 plebaan in de Sint Jan in 's Hertogenbosch. Onlangs werd Bodar benoemd tot bijzonder hoogleraar Christendom, Cultuur en Media de Universiteit van Tilburg. Daarnaast woont hij zo'n acht maanden per jaar in een priesterhuis in Rome.